

УДК 378.147.15

UDC 378.147.15

DOI: [10.31475/ped.dys.2022.33.05](https://doi.org/10.31475/ped.dys.2022.33.05)

ОЛЕГ ПАВЛЕНКО,

кандидат педагогічних наук

(Україна, Київ, Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут, вул. Київська, 45/1)

OLEH PAVLENKO,

Candidate of Pedagogical Sciences

(Ukraine, Kyiv, Military Institute of Telecommunications and Informatization named after the Heroes of Kruty, Kyivska St., 45/1)

ORCID: [0000-0001-8752-1949](https://orcid.org/0000-0001-8752-1949)

Критерії, показники та рівні діагностування управлінської компетентності майбутніх офіцерів підрозділів зв'язку

Criteria, Indicators and Levels of Diagnosing Managerial Competence of Future Officers of Communication Units

У статті визначено та обґрунтовано критерії, показники та рівні сформованості управлінської компетентності майбутніх офіцерів-зв'язківців ЗСУ. Виявлено, що загальний рівень сформованості зазначеної компетентності залежить від ступеня сформованості кожного з її компонентів: мотиваційно-ціннісного, когнітивно-змістовий, операційно-діяльнісного та особистісного. На основі теоретичного обґрунтування сутності та структури управлінської компетентності майбутніх офіцерів-зв'язківців, врахування посадових обов'язків майбутніх офіцерів підрозділів зв'язку, особливостей освітнього процесу у вищому військовому навчальному закладі оперативно-тактичного рівня, а також сучасних вимог до змісту професійної компетентності офіцерського складу ЗСУ, виокремлено критерії та показники діагностування сформованості їх управлінської компетентності, що окреслюють основні закономірності формування та взаємозв'язки між компонентами цієї компетентності, а саме: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний і особистісний. На основі проведеного аналізу та узагальнення інформації з наукових джерел визначено рівні сформованості управлінської компетентності майбутніх офіцерів підрозділів зв'язку ЗСУ: низький, середній і високий.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні офіцери підрозділів зв'язку, управлінська компетентність, критерії, показники, рівні.

The article defines and substantiates the criteria and indicators of the formation of managerial competence of future officers of communication units of the Armed Forces of Ukraine. In the framework of the research, a criterion is defined as the measure by which it is possible to diagnose the managerial competence of future communication officers of the Armed Forces of Ukraine in the process of professional training. This allowed to obtain information about the degree of its formation in accordance with the determined indicators. It was found that the general level of formation of the specified competence depends on the degree of formation of each of its components: motivational and value, cognitive, operational and personal.

On the basis of the theoretical justification of the essence and structure of the managerial competence of future communications officers, taking into account the job competencies of future officers of communication units of the Armed Forces of Ukraine, the peculiarities of the educational process at operational-tactical level of the higher military education institutions, as well as modern requirements for the content of the professional competence of officers of the Armed Forces of the Armed Forces, were distinguished criteria and indicators for diagnosing the formation of their managerial competence, which outline the main patterns of formation and relationships between the components of this competence, namely: motivational, cognitive, activity and personal. Based on the analysis and generalization of information from scientific sources, the levels of assessment of the state of formation of managerial competence of future officers of the communication units of the Armed Forces of Ukraine were determined: low, medium and high.

Key words: professional training, future officers of communications units, managerial competence, criteria, indicators, levels.

Вступ / Introduction. Вимоги сьогодення до реформування Збройних сил України (далі – ЗСУ) в умовах активізації збройної агресії російської федерації, суттєво змінюють як вимоги, так і

підходи до підготовки військових фахівців на всіх рівнях їх підготовки. Не є виключенням і офіцери підрозділів зв'язку, які набувають професійну освіту у Військовому інституті телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут на етапі оперативно-тактичного рівня підготовки.

Необхідно зауважити, що сьогодні військово-професійна діяльність офіцерів ЗСУ безпосередньо пов'язана з різноманітними стресовими ситуаціями, які зумовлені бойовою обстановкою, з різними як інтелектуальними, так і фізичними навантаженнями (Балендр А., 2020). До них висуваються високі вимоги щодо організації управлінської діяльності, які вимагають пошуку шляхів забезпечення виконання службово-бойових завдань особовим складом у мирній час, так у бойовій обстановці (Нехаєнко С., 2020). Відповідно, організація освітнього процесу у вищому військовому навчальному закладі (далі – ВВНЗ) стосовно розвитку та вдосконалення управлінської компетентності майбутніх офіцерів підрозділів зв'язку ЗСУ має бути динамічною і неперервною, зважаючи на сучасні виклики та потребу в швидкій апроксимації до стандартів країн-членів НАТО, зокрема, у питаннях військового управління (Балендр А., 2018; Діденко О., Андрощук О., Балендр А., Маслій М., Білявець С., 2020). Отже, особливої актуальності у сьогоднішніх умовах набуває питання забезпечення об'єктивної діагностики рівня сформованості (якісних і кількісних характеристик стану та динаміки) управлінської компетентності майбутніх офіцерів зв'язківців ЗСУ у процесі професійної підготовки.

Мета та завдання / Aim and Tasks. Метою статті є визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості управлінської компетентності майбутніх офіцерів-зв'язківців ЗСУ в процесі професійної підготовки.

Основні завдання:

- вивчити стан дослідженості проблеми;
- надати визначення поняттям критерій, показник та рівень сформованості управлінської компетентності майбутніх офіцерів-зв'язківців в процесі професійної підготовки;
- схарактеризувати відповідні критерії, показники та рівні сформованості управлінської компетентності майбутніх офіцерів-зв'язківців;
- з'ясувати їх взаємозв'язок та вплив на підвищення рівня сформованості управлінської компетентності майбутніх офіцерів-зв'язківців.

Методи / Methods. Для розв'язання завдань нашого дослідження використовувалися такі методи: аналіз, систематизація й узагальнення наукових джерел, синтез, інтерпретація, класифікація та компаративний аналіз.

Результати / Results. Виокремлені зміст і сутність поняття «критерій» дозволяють стверджувати, що управлінська компетентність майбутніх офіцерів підрозділів зв'язку України забезпечується сформованістю відповідних компонентів як частин повноцінної системи, які піддаються оцінюванню. Для діагностики рівнів сформованості управлінської компетентності майбутніх офіцерів-зв'язківців ЗСУ в процесі професійної підготовки нами було виявлено та деталізовано відповідні критерії та показники.

Аналіз підходів до тлумачення структури управлінської компетентності фахівців різних сфер діяльності, а особливо військової, надали змогу визначити структуру управлінської компетентності майбутніх офіцерів підрозділів зв'язку ЗСУ, у якій нами нами виділено: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовий, операційно-діяльнісний та особистісний компоненти, які тісно пов'язані з основними структурними елементами управлінського процесу. На основі теоретичного обґрунтування сутності та структури управлінської компетентності майбутніх офіцерів-зв'язківців, врахування посадових обов'язків майбутніх офіцерів підрозділів зв'язку ЗСУ, особливостей освітнього процесу у ВВНЗ оперативно-тактичного рівня, а також сучасних вимог до змісту професійної компетентності офіцерського складу ЗСУ, було виокремлено критерії та показники діагностування сформованості їх управлінської компетентності, що окреслюють основні закономірності формування та взаємозв'язки між компонентами цієї компетентності: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний і особистісний.

Мотиваційний критерій характеризує мотиваційні установки особистості та дозволяє визначити рівень мотивації та ціннісного ставлення курсантів до майбутньої управлінської діяльності в підрозділах зв'язку Збройних сил України, їх зацікавленість у вивченні управлінських дисциплін; *діяльнісний* – сформовану систему управлінських дій, яка складається з низки управлінських умінь та навичок, наявність досвіду управлінської діяльності особовим складом підрозділів ЗСУ; *когнітивний* – рівень теоретичних знань у галузі управління офіцерами підрозділів ЗСУ діями підлеглого особового складу, навчанням, вихованням та розвитком військовослужбовців, військовим підрозділом; *особистісний* – сформованість професійно-важливих якостей майбутнього офіцера підрозділів зв'язку ЗСУ, які розвиваються в процесі професійної підготовки та сприяють у подальшому ефективному виконанню управлінських функцій офіцера у

підрозділах зв'язку ЗСУ, а саме: комунікативні (культура ділового спілкування, професійна іншомовна компетентність, інтероперабельність, підтримання службових зв'язків, здатність до роботи в команді, конфліктологічна компетентність); етичні (толерантність, переконливість, емпатійність, гуманізм, повага, справедливість, гідність), волеволі (витримка, упевненість, рішучість, дисциплінованість), організаторські (цілеспрямованість, ініціативність, лідерство, наполегливість, саморозвиток).

Мотиваційний критерій характеризує професійну спрямованість офіцера підрозділу зв'язку ЗСУ, яка відображається в його ставленні до службового призначення, до оперативно-службової діяльності за фахом, усвідомлення власних здібностей і здатностей, вмотивованості до виконання професійних функцій. Цей критерій визначають такі показники: позитивне ставлення та вмотивованість до військово-професійної діяльності; чіткі професійні пріоритети, ціннісні орієнтації офіцера ЗСУ; потреби та мотиви здобуття військово-професійної освіти; інтерес до розв'язання практичних проблем, завдань і ситуацій військово-професійної діяльності; особистісні якості і потреби офіцера (самоактуалізація і самовираження в професійній діяльності офіцера підрозділу зв'язку ЗСУ), його спрямованість на кінцевий результат.

Показниками когнітивного критерію є оволодіння майбутніми офіцерами-зв'язківцями управлінськими знаннями, оперування військово-управлінською термінологією, знаннями сутності й змісту майбутньої управлінської діяльності офіцера підрозділу зв'язку (управління повсякденню і службово-бойовою діяльністю військового підрозділу, професійною підготовкою і вихованням підлеглого особового складу), а також форм, методів, стилів управління військовим підрозділом; наявність знань з педагогіки, психології, менеджменту, лідерства, знань про управління військово-професійною діяльністю для формування у підлеглого особового складу необхідних національно-патріотичних, морально-бойових і фізичних якостей, психологічної готовності до службово-бойової діяльності.

Показниками діяльнісного критерію є сформованість управлінських умінь і навичок офіцерів ЗСУ (організаційно-виконавчі, планово-прогностичні, інформаційно-аналітичні, мотиваційно-цільові, лідерські, регулятивно-корекційні), наявність досвіду управлінської діяльності: організація заходів щодо підвищення бойової готовності підрозділів і забезпечення їх боєздатності; безперервне добування, збір, узагальнення, аналіз та оцінка даних щодо обстановки; прийняття управлінських рішень; постановка завдань підлеглим; організація та підтримання взаємодії; організація заходів всебічного забезпечення; керівництво підготовкою підрозділу до бою; організація виконання поставлених завдань під час бою.

Показниками особистісного критерію є сформованість професійно важливих якостей особистості офіцера ЗСУ необхідних для здійснення управлінської діяльності: комунікативні (культура ділового спілкування, професійна іншомовна компетентність, інтероперабельність, підтримання службових зв'язків, здатність до роботи в команді, конфліктологічна компетентність); етичні (толерантність, переконливість, емпатійність, гуманізм, повага, справедливість, гідність), волеволі (твердість характеру, самостійність, витримка, упевненість, рішучість, дисциплінованість, почуття відповідальності за прийняті рішення та результати військово-управлінської діяльності), організаторські (цілеспрямованість, ініціативність, лідерство, наполегливість, саморозвиток, гнучкість в організації та вирішенні військово-управлінських завдань).

Водночас формування управлінської компетентності майбутніх офіцерів-зв'язківців ЗСУ відбувається на трьох рівнях, а саме: низькому, середньому і високому.

Низький рівень характеризується загалом репродуктивною управлінською діяльністю майбутніх офіцерів ЗСУ (застосування теоретичних знань для вирішення нескладних управлінських завдань).

Сформовані на середньому рівні уміння, навички і знання дають змогу не лише копіювати визначений спосіб виконання поставлених управлінських завдань, а й обирати необхідні засоби доступні у військово-професійній діяльності, застосовувати способи дій за прикладом інших ситуацій у службово-бойовій діяльності підрозділів ЗСУ.

Високий рівень передбачає наявність сформованих умінь, навичок для забезпечення синтезу отриманої інформації, використання теоретичних знань для вирішення управлінських завдань військово-професійної діяльності (Нехаєнко С., 2020). Рівні сформованості управлінської компетентності майбутніх офіцерів-зв'язківців ЗСУ знаходяться у такому зв'язку, щоб нижчий рівень забезпечував формування наступного (табл. 1).

Критерії, показники та рівні сформованості управлінської компетентності майбутніх офіцерів-зв'язківців ЗСУ

Критерій	Показники	Рівні	Характеристика рівнів
мотиваційний	<p>Позитивне ставлення та вмотивованість до управлінської діяльності офіцера ЗСУ та до вивчення управлінських дисциплін; наявність ціннісних орієнтацій в управлінській діяльності офіцера ЗСУ; усвідомлення потреби самостійного оволодіння управлінськими вміннями та навичками; інтерес до розв'язання практичних проблем, завдань і ситуацій військової управлінської діяльності; прагнення реалізації управлінських здібностей, можливостей, особистих якостей офіцера ЗСУ</p>	Високий	Високий рівень пізнавальної мотивації, адекватна уява про роль і сутність військової управлінської діяльності, інтерес курсантів до проблем управління та управлінської діяльності в підрозділах зв'язку ЗСУ; потреба в удосконаленні своєї управлінської компетентності у процесі набуття оперативно-тактичної освіти, повне прийняття ними цінностей цієї діяльності та розумінням її особистісної й суспільної значущості, прагнення до повного самовираження, самореалізації в управлінській діяльності, стійке бажанням вивчати управлінські дисципліни.
		Середній	Частковий інтерес курсантів до управлінської діяльності в підрозділах зв'язку ЗСУ, відсутність бажання самостійно набувати управлінських умінь та навичок; неповне прийняття ними цінностей цієї діяльності та розумінням її особистісної й суспільної значущості; недостатня зацікавленість управлінням службово-бойовою діяльністю підрозділу, підготовкою та розвитком підлеглих.
		Низький	Відсутність цінностей і мотивації військової управлінської діяльності; епізодичний характер потреб щодо управлінської діяльності військовим підрозділом; нестійкі мотиви щодо управління підрозділом, підготовкою та розвитком підлеглих; неприйняття ними цінностей управлінської діяльності, її особистісної і суспільної значущості; відсутність мотивації до навчання управлінських дисциплін.
когнітивний	<p>Оволодіння майбутніми офіцерами-зв'язківцями управлінськими знаннями, оперування військово-управлінською термінологією, знаннями сутності й змісту майбутньої управлінської діяльності офіцера підрозділу зв'язку, а також форм, методів, стилів управління військовим підрозділом; наявність знань з педагогіки, психології, менеджменту, лідерства, знань про управління військово-професійною діяльністю для формування у підлеглому особового складу необхідних національно-патріотичних, морально-бойових і фізичних якостей, психологічної готовності до службово-бойової діяльності.</p>	Високий	Високий рівень та систематизація управлінських знань, активне оперування військово-управлінською термінологією, висока обізнаність щодо майбутньої управлінської діяльності офіцера підрозділу зв'язку, щодо сучасних форм, методів, стилів управління військовим підрозділом, формування морально-психологічного стану підлеглому особового складу; наявність знань з педагогіки, психології, менеджменту, лідерства, знань про управління військово-професійною діяльністю для впливу на свідомість підлеглому особового складу.
		Середній	Задовільні управлінські знання; недостатня обізнаність військово-управлінської термінології, неповне розуміння сутності і змісту майбутньої управлінської діяльності офіцера підрозділу зв'язку, сучасних форм, методів, стилів управління військовим підрозділом, формування морально-психологічного стану підлеглому особового складу; посередні знання з педагогіки, психології, менеджменту, лідерства, управління військово-професійною діяльністю.
		Низький	Низькі управлінські знання; необізнаність у сфері військово-управлінської термінології, слабкі знання сутності і змісту майбутньої управлінської діяльності офіцера підрозділу зв'язку, сучасних форм, методів, стилів управління військовим підрозділом, формування морально-психологічного стану підлеглому особового складу; слабкі знання з педагогіки, психології, менеджменту, лідерства, управління військово-професійною діяльністю

діяльнісний	Сформованість управлінських умінь і навичок офіцерів ЗСУ (організаційно-виконавчі, планово-прогностичні, інформаційно-аналітичні, мотиваційно-цільові, лідерські, регулятивно-корекційні), наявність досвіду управлінської діяльності: організація заходів щодо підвищення бойової готовності підрозділів і забезпечення їх боєздатності; безперервне добування, збір, узагальнення, аналіз та оцінка даних щодо обстановки; прийняття управлінських рішень; постановка завдань підлеглим; організація та підтримання взаємодії; організація заходів всебічного забезпечення; керівництво підготовкою підрозділу до бою; організація виконання поставлених завдань під час бою.	Високий	Високий рівень сформованості управлінських умінь і навичок офіцера ЗСУ. Високі організаторські здібності. Уміння ефективно організувати заходи щодо підвищення бойової готовності підрозділів і забезпечення їх боєздатності; забезпечувати безперервне добування, збір, узагальнення, аналіз та оцінка даних щодо обстановки; приймати управлінські рішення; ставити завдання підлеглим; організувати та підтримувати взаємодію; організувати заходи всебічного забезпечення; керувати підготовкою підрозділу до бою; організувати виконання поставлених завдань під час бою.
		Середній	Достатній рівень сформованості управлінських умінь і навичок офіцера ЗСУ. Достатні організаторські здібності, Достатні уміння щодо організації заходів підвищення бойової готовності підрозділів і забезпечення їх боєздатності; забезпечення безперервного добування, збору, узагальнення, аналізу та оцінки даних щодо обстановки; прийняття управлінських рішень; постановки завдань підлеглим; організації та підтримання взаємодії; організації заходів всебічного забезпечення; керування підготовкою підрозділу до бою; організації виконання поставлених завдань під час бою.
		Низький	Низький рівень сформованості управлінських умінь і навичок офіцера ЗСУ. Відсутність організаторських здібностей. Слабкі уміння щодо організації заходів підвищення бойової готовності підрозділів і забезпечення їх боєздатності; забезпечення безперервного добування, збору, узагальнення, аналізу та оцінки даних щодо обстановки; прийняття управлінських рішень; постановки завдань підлеглим; організації та підтримання взаємодії; організації заходів всебічного забезпечення; керування підготовкою підрозділу до бою; організації виконання поставлених завдань під час бою.
особистісний	Сформованість професійно важливих якостей особистості офіцера ЗСУ необхідних для здійснення управлінської діяльності: комунікативних; етичних, вольових, організаторських.	Високий	Сформованість комунікативних, етичних, вольових та організаторських якостей, які відповідають вимогам управлінської діяльності офіцера ЗСУ. Майбутні офіцери творчо підходять до вирішення управлінських завдань, володіють високим емоційним інтелектом.
		Середній	Неповна розвиненість комунікативних, етичних, вольових та організаторських якостей особистості офіцера ЗСУ. Майбутні офіцери володіють продуктивними способами спілкування, демонструють емпатійність, упевненість, ініціативність, але частково прагнуть до професійного розвитку та саморозвитку.
		Низький	Недостатня розвиненість комунікативних, етичних, вольових та організаторських якостей особистості офіцера ЗСУ. Демонструють відсутність здатності приймати управлінські рішення, слабкі потреби у саморозвитку в управлінській діяльності. Курсанти не виявляють бажання вирішувати проблеми військово-управлінської діяльності. Вони не виявляють ознак комунікабельності, емпатії, лідерства. Слабкі здібності до творчого вирішення управлінських завдань, не сформований емоційний інтелект.

Таким чином, низький рівень сформованості управлінської компетентності майбутніх офіцерів-зв'язківців ЗСУ характеризується такими проявами:

відсутність цінностей і мотивації військової управлінської діяльності; епізодичний характер потреб щодо управлінської діяльності військовим підрозділом; нестійкі мотиви щодо управління підрозділом, підготовкою та розвитком підлеглих; неприйняття ними цінностей військової управлінської діяльності, її особистісної і суспільної значущості; відсутність мотивації до навчання управлінських дисциплін;

низькі управлінські знання; необізнаність у сфері військово-управлінської термінології, слабкі знання сутності і змісту майбутньої управлінської діяльності офіцера підрозділу зв'язку, сучасних форм, методів, стилів управління військовим підрозділом, формування морально-психологічного

стану підлеглого особового складу; слабкі знання з педагогіки, психології, менеджменту, лідерства, управління військово-професійною діяльністю;

низький рівень сформованості управлінських умінь і навичок офіцера ЗСУ. Відсутність організаторських здібностей. Слабкі уміння щодо організації заходів підвищення бойової готовності підрозділів і забезпечення їх боєздатності; забезпечення безперервного добування, збору, узагальнення, аналізу та оцінки даних щодо обстановки; прийняття управлінських рішень; постановки завдань підлеглим; організації та підтримання взаємодії; організації заходів всебічного забезпечення; керування підготовкою підрозділу до бою; організації виконання поставлених завдань під час бою;

недостатня розвиненість комунікативних, етичних, вольових та організаторських якостей особистості офіцера ЗСУ. Демонструють відсутність здатності приймати управлінські рішення, слабкі потреби у саморозвитку в управлінській діяльності. Курсанти не виявляють бажання вирішувати проблеми військово-управлінської діяльності. Вони не виявляють ознак комунікабельності, емпатії, лідерства. Слабкі здібності до творчого вирішення управлінських завдань, не сформований емоційний інтелект.

Середній рівень сформованості управлінської компетентності передбачає:

частковий інтерес курсантів до управлінської діяльності в підрозділах зв'язку ЗСУ, відсутність бажання самостійно набувати управлінських умінь та навичок; неповне прийняття ними цінностей цієї діяльності та розумінням її особистісної й суспільної значущості; недостатня зацікавленість управлінням службово-бойовою діяльністю підрозділу, підготовкою та розвитком підлеглих;

задовільні управлінські знання; недостатня обізнаність військово-управлінської термінології, неповне розуміння сутності і змісту майбутньої управлінської діяльності офіцера підрозділу зв'язку, сучасних форм, методів, стилів управління військовим підрозділом, формування морально-психологічного стану підлеглого особового складу; посередні знання з педагогіки, психології, менеджменту, лідерства, управління військово-професійною діяльністю;

достатній рівень сформованості управлінських умінь і навичок офіцера ЗСУ. Достатні організаторські здібності, Достатні уміння щодо організації заходів підвищення бойової готовності підрозділів і забезпечення їх боєздатності; забезпечення безперервного добування, збору, узагальнення, аналізу та оцінки даних щодо обстановки; прийняття управлінських рішень; постановки завдань підлеглим; організації та підтримання взаємодії; організації заходів всебічного забезпечення; керування підготовкою підрозділу до бою; організації виконання поставлених завдань під час бою;

неповна розвиненість комунікативних, етичних, вольових та організаторських якостей особистості офіцера ЗСУ. Майбутні офіцери володіють продуктивними способами спілкування, демонструють емпатійність, впевненість, ініціативність, але частково прагнуть до професійного розвитку та саморозвитку.

Високий рівень характеризується наступними проявами:

високий рівень пізнавальної мотивації, адекватна уява про роль і сутність військової управлінської діяльності, інтерес курсантів до проблем управління та управлінської діяльності в підрозділах зв'язку ЗСУ; потреба в удосконаленні своєї управлінської компетентності у процесі набуття оперативно-тактичної освіти, повне прийняття ними цінностей цієї діяльності та розумінням її особистісної й суспільної значущості, прагнення до повного самовираження, самореалізації в управлінській діяльності, стійке бажанням вивчати управлінські дисципліни;

високий рівень та систематизація управлінських знань, активне оперування військово-управлінською термінологією, висока обізнаність щодо майбутньої управлінської діяльності офіцера підрозділу зв'язку, щодо сучасних форм, методів, стилів управління військовим підрозділом, формування морально-психологічного стану підлеглого особового складу; наявність знань з педагогіки, психології, менеджменту, лідерства, знань про управління військово-професійною діяльністю для впливу на свідомість підлеглого особового складу;

високий рівень сформованості управлінських умінь і навичок офіцера ЗСУ. Високі організаторські здібності. Уміння ефективно організувати заходи щодо підвищення бойової готовності підрозділів і забезпечення їх боєздатності; забезпечувати безперервне добування, збір, узагальнення, аналіз та оцінка даних щодо обстановки; приймати управлінські рішення; ставити завдання підлеглим; організувати та підтримувати взаємодію; організувати заходи всебічного забезпечення; керувати підготовкою підрозділу до бою; організувати виконання поставлених завдань під час бою;

сформованість комунікативних, етичних, вольових та організаторських якостей, які відповідають вимогам управлінської діяльності офіцера ЗСУ. Майбутні офіцери творчо підходять до вирішення управлінських завдань, володіють високим емоційним інтелектом.

Обговорення / Discussion. Значна кількість наукових праць вітчизняних дослідників

присвячена формуванню професійної компетентності військових фахівців: А. Галімов, А. Діденко, М. Нецадим, В. Осюдло, Ю. Приходько, Р. Торчевський, В. Ягупов та ін. Особливості формування управлінської компетентності військовослужбовців досліджували: О. Бойко, С. Нехаєнко, В. Король, В. Шемчук, Т. Мацевко. Говорячи про, готовність офіцерів до професійної діяльності, В. Король її інтегральними показниками визначив високий рівень професійної компетентності, управлінський досвід, управлінські вміння та навички, управлінське мислення (Король В., 2012). Зазначимо, що починаючи ще з 20-х років ХХ ст. вимогами до керівника вважали окремі «якості», «групи якостей», «вимоги» тощо (Бойко О., 2005).

У психолого-педагогічній літературі процес вимірювання проводиться шляхом «встановлення кількісного відношення між певною характеристикою об'єкта й деякою величиною, яка приймається за еталон» (Федієнко В., 2009; Soroka O., Kalaur S., & Balendr A. 2020). Таким еталоном в педагогічних дослідженнях прийнято вважати критерій. Водночас існують різні погляди щодо інтерпретації поняття «критерій». Критерієм називають мірило для оцінювання чого-небудь, засіб для перевірки істинності або помилковості того чи того твердження, як «показник, що об'єднує методи розрахунку, теоретичну модель розподілу і правила прийняття рішення про правдоподібність нульової або однієї з альтернативних гіпотез» (Гончаренко С., 1997). В перекладі з грецької, критерій розуміють як засіб судження, переконання, мірило, й, окрім іншого, застосовують для «...визначення, оцінювання предмета чи явища, він виступає як ознака, взята за основу класифікацій, підстава для оцінювання» (Шемчук В., 2010). А. Галімов інтерпретує критерій як «найзагальнішу сутнісну ознаку, на основі якої здійснюють оцінку, порівняння реальних педагогічних явищ, при цьому ступінь вияву, якісна сформованість, визначеність критерію виражається у конкретних показниках» (Галімов А., 2004). На думку А. Семенової, критерії можна класифікувати як інтегральні, для оцінювання загального стану явища або процесу, або часткові – для оцінювання явища або процесів, одиничні критерії – для оцінювання окремих сторін компонентів різних явищ (Семенова А., 2009).

Нам імнонує думка Л. Коростіль, щодо врахування у процесі визначення критеріїв загальних вимог до їх відбору: «критерії повинні відображати основні закономірності функціонування і розвитку аналізованого явища; за допомогою критеріїв повинні встановлюватися зв'язки між всіма компонентами аналізованого явища; критерії повинні розкриватися через показники, за якими можна судити про більший або менший ступінь вираженості даного критерію; критерії повинні відображати динаміку вимірюваної якості в часі та просторі; якісні показники повинні виступати в єдності з кількісними та доповнювати один одного» (Коростіль Л., 2012).

Отже, в межах нашого дослідження, під критерієм ми розуміємо мірило за допомогою якого можна діагностувати управлінську компетентність майбутніх офіцерів-зв'язківців Збройних сил України в процесі професійної підготовки. Це дозволить отримати інформацію про ступінь її сформованості відповідно до визначених показників під час педагогічного експерименту. Отже, визначені критерії повинні бути об'єктивними і містити основні ознаки досліджуваного явища – управлінської компетентності майбутніх офіцерів-зв'язківців Збройних сил України в процесі професійної підготовки і відображати реальну динаміку її сформованості. Тому, показники ми розуміємо як якісні та кількісні характеристики сформованості досліджуваного об'єкту, ступінь сформованості основних аспектів управлінської компетентності майбутніх офіцерів-зв'язківців ЗСУ в процесі професійної підготовки.

Погоджуємось з С. Нехаєнко, що «критерій і показник знаходяться у безпосередньому взаємозв'язку. Проте, критерій – поняття ширше, ніж показник. Разом із тим, науково обґрунтований вибір критерію значною мірою зумовлює раціональний вибір системи показників і, навпаки, якість показника залежить від того, наскільки він об'єктивно характеризує прийнятий критерій. Кожен критерій складається із сукупності показників, які уточнюють зміст визначених критеріїв» (Нехаєнко С., 2020). Стосовно критеріїв саме управлінської компетентності у нашому дослідженні ми також врахували точку зору О. Повстина, про те що критерії та показники сформованості управлінської компетентності фахівців демонструють сутність їхньої управлінської компетентності, а також дозволяють визначати особливості їх діагностування (Повстин О., 2018).

Висновки / Conclusions. У процесі наукового дослідження вперше було визначено та обґрунтовано критерії і показники сформованості управлінської компетентності майбутніх офіцерів-зв'язківців ЗСУ. Загальний рівень сформованості зазначеної компетентності залежить від ступеня сформованості кожного з його компонентів: мотиваційно-ціннісного, когнітивно-змістового, операційно-діяльнісного та особистісного. На основі теоретичного обґрунтування сутності та структури управлінської компетентності майбутніх офіцерів-зв'язківців, врахування посадових компетенцій майбутніх офіцерів підрозділів зв'язку ЗСУ, особливостей освітнього процесу у ВВНЗ оперативного-тактичного рівня, а також сучасних вимог до змісту професійної компетентності офіцерського складу ЗСУ, було виокремлено критерії та показники діагностування сформованості

їх управлінської компетентності, що окреслюють основні закономірності формування та взаємозв'язки між компонентами цієї компетентності, а саме: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний і особистісний. На основі проведеного аналізу та узагальнення інформації наукових джерел було визначено рівні оцінювання сформованості управлінської компетентності майбутніх офіцерів підрозділів зв'язку ЗСУ. Напрямами подальших наукових розвідок вважаємо дослідження стану сформованості управлінської компетентності майбутніх офіцерів підрозділів зв'язку ЗСУ у ВВНЗ.

Список використаних джерел і літератури:

Балендр, А. (2020). *Професійна підготовка фахівців з охорони кордону в країнах Європейського Союзу: теорія і практика*: [моногр.]. Хмельницький: вид-во НАДПСУ. [in Ukrainian].

Балендр, А. (2018). Уніфікована програма базового рівня для підготовки фахівців з охорони кордону країн Європейського Союзу. *Педагогічний дискурс*, 25, 17–21. [in Ukrainian].

Бойко, О. (2005). *Формування готовності до управлінської діяльності у майбутніх магістрів військово-соціального управління*: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Київ. [in Ukrainian]

Великий тлумачний словник сучасної української мови (2009) (з дод., допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Ірпінь: ВТФ «Перун». [in Ukrainian]

Галімов, А. (2004). *Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до виховної роботи з особовим складом*: [моногр.]. Хмельницький: вид-во НАДПСУ ім. Б. Хмельницького. [in Ukrainian]

Гончаренко, С. (1997). *Український педагогічний словник*. Київ: Либідь. [in Ukrainian]

Діденко, О., Андрощук, О., Балендр, А., Маслій, М., & Білявець, С. (2020). Використання електронних освітніх ресурсів у підготовці майбутніх офіцерів прикордонних підрозділів. *Information Technologies and Learning Tools*, 80 (6), 39–57. [in Ukrainian].

Король, В. (2012). Критерії оцінювання сформованості управлінської компетентності у майбутніх офіцерів пожежної безпеки у процесі професійної підготовки. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*, 38, 194–197. [in Ukrainian].

Коростіль, Л. (2009). Самоосвіта особистості як соціальне та педагогічне явище. *Педагогічні науки*, 1, 138–145. [in Ukrainian].

Нехаєнко, С. (2020). Критерії та показники діагностування професійної компетентності майбутніх організаторів морально-психологічного забезпечення. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, VIII (87), 219, 25–32. [in Ukrainian].

Повстин, О. (2018). *Професійна підготовка майбутніх фахівців у галузі безпеки людини до управлінської діяльності: теорія та практика*: [моногр.]. Львів: ЗУКЦ. [in Ukrainian].

Семенова, А. (2009). *Парадигмальне моделювання у професійній підготовці майбутніх вчителів*: [моногр.]. Одеса: Юридична література. [in Ukrainian].

Федієнко, В. (2009). *Моделі кваліметрії і порівняння рівнів навчальних досягнень студентів у різних оціночних системах*: дис...канд. пед. наук: спец.13.00.09. Кіровоград. [in Ukrainian].

Шемчук, В. (2010). Розвиток управлінського мислення у майбутніх магістрів військового управління в оперативно-тактичній ланці управління: критерії та показники. *Нові технології навчання*, 66 (2), 248–250. [in Ukrainian].

Soroka, O., Kalaur, S., & Balendr, A. (2020). Monitoring of Corporate Culture Formation of Specialists of Social Institutions. *Postmodern Openings*, 11 (1Sup1), 218–233. [in English]

References:

Balendr, A. (2020). *Profesiina pidhotovka fakhivtsiv z okhorony kordonu v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu: teoriia i praktyka* [Professional Training of Border Guards in the Countries of the European Union: Theory and Practice] (monograph). Khmelnytskyi: Office of the NADPSU. [in Ukrainian].

Balendr, A. (2018). Unifikovana prohrama bazovoho rivnia dlia pidhotovky fakhivtsiv z okhorony kordonu krain Yevropeiskoho Soiuzu [Unified Program of the Basic Level for the Training of Specialists in Border Protection of the Countries of the European Union]. *Pedahohichnyi Dyskurs – Pedagogical Discourse*, 25, 17–21. [in Ukrainian].

Boyko, O. (2005). *Formuvannia hotovnosti do upravlinskoï diialnosti u maibutnikh mahistriv viiskovo-sotsialnoho upravlinnia* [Formation of Readiness for Managerial Activity in Future Masters of Military and Social Management]: Candidate's Thesis. Kyiv. [in Ukrainian].

Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoï mowy [Explanatory Dictionary of the Modern Ukrainian Language] (2009). (with additions, additions) / ed. V. T. Busel, Irpin: VTF «Perun». [in Ukrainian].

Halimov, A. (2004). *Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky maibutnikh ofitseriv-trykordonnykiv do vykhovnoi roboty z osobovym skladom* [Theoretical and Methodological Principles of Training Future Border Officers for Educational Work with Personnel] (monograph). Khmelnytskyi: NADPSU named after B. Khmelnytskyi. [in Ukrainian].

Honcharenko, S. (1997). *Ukrayinskyi pedahohichnyi slovnyk* [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. Kyiv: Lybid. [in Ukrainian].

Didenko, O., Androschuk, O., Balendr, A., Masliy, M., & Bilyavets, S. (2020). Vykorystannia elektronnykh osvitnykh resursiv u pidhotovtsi maibutnikh ofitseriv prykordonnykh pidrozdiliv [Use of Electronic

Educational Resources in the Training of Future Officers of Border Units]. *Information Technologies and Learning Tools*, 80 (6), 39–57. [in Ukrainian].

Korol, V. (2012). Kryterii otsiniuvannia sformovanosti upravlinskoi kompetentnosti u maibutnikh ofitseriv pozhezhnoi bezpeky u protsesi profesiinnoi pidhotovky [Criteria for Evaluating the Formation of Managerial Competence in Future Fire Safety Officers in the Process of Professional Training]. *Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskyi*, 38, 194–197. [in Ukrainian].

Korostil, L. (2009). Samoosvita osobystosti yak sotsialne ta pedahohichne yavyshe [Self-Education of the Individual as a Social and Pedagogical Phenomenon]. *Pedagogical sciences*, 1, 138–145. [in Ukrainian].

Nekhaienko, S. (2020). Kryterii ta pokaznyky diahnostuvannia profesiinnoi kompetentnosti maibutnikh orhanizatoriv moralno-psykholohichnoho zabezpechennia [Criteria and Indicators for Diagnosing the Professional Competence of Future Organizers of Moral and Psychological Support]. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, VIII (87), 219, 25–32. [in Ukrainian].

Povstyn, O. (2018). *Profesiina pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv u haluzi bezpeky liudyny do upravlinskoi diialnosti [Professional Training of Future Specialists in the Field of Human Safety for Managerial Activities: Theory and Practice]* (monograph). Lviv: ZUKTS. [in Ukrainian].

Semenova, A. (2009). *Paradyhmalne modeliuvannia u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh vchyteliv [Paradigmatic Modeling in Professional Training of Future Teachers]* (monograph). Odesa: Legal Literature. [in Ukrainian].

Fedienco, V. (2009). *Modeli kvalimetrii i porivniannia rivniv navchalnykh dosiahnen studentiv u riznykh otsinochnykh systemakh [Models of Qualimetry and Comparison of the Levels of Educational Achievements of Students in Different Evaluation Systems]:* Candidate's Thesis. Kirovohrad. [in Ukrainian].

Shemchuk, V. (2010). Rozvytok upravlinskoho myslennia u maibutnikh mahistriv viiskovoho upravlinnia v operatyvno-taktychnii lantsi upravlinnia: kryterii ta pokaznyky [Development of Management Thinking among Future Masters of Military Management in the Operational-Tactical Management Chain: Criteria and Indicators]. *New learning technologies*, 66 (2), 248–250. [in Ukrainian].

Soroka, O., Kalaur, S., & Balendr, A. (2020). Monitoring of Corporate Culture Formation of Specialists of Social Institutions. *Postmodern Openings*, 11 (1Sup1), 218–233. [in English].

Дата надходження статті: «06» вересня 2022 р.

Стаття прийнята до друку: «06» жовтня 2022 р.

Павленко Олег, начальник кафедри загальновійськових дисциплін Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут, кандидат педагогічних наук,

Pavlenko Oleh, Head of the Department Combined Military Disciplines of Military Institute of Telecommunications and Informatization named after the Heroes of Kruty, Candidate of Pedagogical Sciences

Цитуйте цю статтю як:

Cite this article as:

Павленко, О. (2022). Критерії, показники та рівні діагностування управлінської компетентності майбутніх офіцерів підрозділів зв'язку. *Педагогічний дискурс*, 33, 38–46. [doi: 10.31475/ped.dys.2022.33.05](https://doi.org/10.31475/ped.dys.2022.33.05).

Pavlenko, O. (2022). Criteria, Indicators and Levels of Diagnosing Managerial Competence of Future Officers of Communication Units. *Pedagogical Discourse*, 33, 38–46. [doi: 10.31475/ped.dys.2022.33.05](https://doi.org/10.31475/ped.dys.2022.33.05).